

Betraktelse under en Magnolia.

Lis och Nils G. vad är det för ena figurer och vad har de gjort för gott här i livet ?

Kapitel 1. 1926 till 1955. Barndom, Skola, Praktik och första arbeten inom varvindustrin.

Jag föddes den 3 November kl. 12.15 1926 på Privata Förlossningshemmet, Molinsgatan 7, Göteborg, och var enligt noteringar ett välskapat gossebarn. Eftersom det var det tredje pojken som mina föräldrar fick, var det inga sensationer, som det varit med den första och andra, så dopet klarades av på sjukhuset den 11 november med ett begränsat antal gäster, och jag fick namnen Nils Magnus Gilius efter min farfars far. Faddrar var Elina Grandelius (min moster) och Nils Sjövall (min kusin). Mina bröder hade fått namnet Hugo Gilius efter far och Carl Gilius efter farfar. Det hade kanske varit min mors önskan att få en flicka, men nu blev det inte så.

Notering i första fotoalbumet.

"Kom till Tryggestad den 12 Nov. 26 och vägde då 3.140 kg Hade gulsot 1:sta veckan på förlossningshemmet. Nätt liten grabb, välformad särskilt huvudformen, skrattgropar. Grät om nätterna de första 3 veckorna, lugnades med sockervatten. Vid 7 veckors ålder fick han någon sorts eksem som endast gossebarn får. Nogsam behandling och efter 4 veckor var det bra.

Mor gav honom mat till den 30 Mars 1927, var kry och glad och sov gott om nätterna med undantag en natt i Aug. månad. Har varit nätt på mat, aptiten har dock bättrats med månaderna.

3 Maj 1927 halvårsdagen. 100 kr av Far, silvertallrik av Morfar, sked av Mor, förgätmigej av bröderna och ros av Kickan, vägde 7.110 kg. Första tanden synlig.

1 Juni babykorgen för liten , fick Hugos säng, nya kängor. Kunde ej sova inomhus om dagarna, utan ute i alla väder. 3 Juli kröp han ur babyvagnen. 11 Juli fick han bada i Stamsjön, storm förtjust.

1:ste Aug. började han äta mera fast föda som de andra gossarna. 15 Aug. tog sina 1:sta steg ensam. 17 Aug 3:dje tanden. 25 Sept gick han ledigt vart han ville.

3:dje Nov. fick ensam vara uppe alldenstund Kickan och bröderna lågo svårt förkylda. Mor och Far var i Italien. Han fick besök av Sjövall, som gävo honom en skallra. Väger 9.7 kg, 8 tänder, dåliga lockar, säger ta ta ta för allt vad han vill ha. "Nejj, nejj, nejj" då han ej får som han vill, då han även säger "jaja dej" om det gäller bröderna som han oförskämt drar i håret för att övertyga dem om att han har rätt.

31 Jan 1928. Första resan till staden för att fotograferas. Tågresan tog han mycket allvarligt. Hos fotografen var han glad och intresserad.

4 Mars 1928. Dåliga lockar avklippta och skickade till Far som födelse-dagspresent i Oslo. 9 Sept 1928. Gick en promenad runt Lerums kyrka, stora landsvägen, utan att bäras en enda gång, Kickan oerhört stolt, vikt 12.5 kg."

Dessa anteckningar är gjorda av min far och det tyder ju på en ganska normal utveckling av ett barn.

Flyttade till Göteborg.

Vi bodde kvar på Tryggestad i Lerum till hösten 1930 då vi flyttade till Föreningsgatan 17 i Göteborg. Tryggestad skänktes till Götaverkens Arbetares sjukförsäkring och blev ett konvalescent- och semesterhem. Flyttningen till Göteborg var nog mycket nödvändig då min far var mycket på resande fot och mycket engagerad på kvällar och att passa tåg och förbindelser för att komma hem på kvällar var mycket svårt. Jag kommer ihåg att han fick köpa en biljett till nästa station på tåget för att få nattåget till Stockholm att stanna för att kunna posta brev som skulle var i Stockholm dagen därpå.

Både hemmet på Lerum och Föreningsgatan finns väl avfotograferade och det är roligt att se många av de möbler som vi har hur de har följt familjen under mer än ett trekvarts sekel.

Skolstart.

Den 5 Sept. 1933 började jag skola på Samskolans lägre avdelning de sk. första förberedande. Skolan låg mitt över gatan så någon lång skolväg hade jag ej. Jag var nog en rätt snäll liten pojke, men det var en pojke Rolf Asklund (känt bageri i Göteborg) som jag alltid skulle slåss med, varför vet jag ej. Jag gick där i 4 år och var väl varken bäst eller sämst i klassen.

Fiskebäckskil

Här måste jag ha in en bit om Fiskebäckskil. Jag lär ha varit där redan sommaren 1927 vid pass 8 månader gammal. Mina föräldrar hade funnit detta som sitt permanenta sommartillhåll. Här hade vi vår permanenta bostad som hyrdes för sommaren, först hos Gustafsson strax öster om

kvarken och senare hos Eriksson i den s.k. Wasserska villan. Mat åts på Badrestaurangen både lunch och middag. Det var fram till kriget ett typiskt badgästliv med linnehattar och stamgäster som återkom år efter år. Där låg de gamla makrillbåtarna och seglade ut med badgäster till öarna för bad och solbad. Här fanns tångbad och gyttjebad. Gyttjan hämtades nog från slambankar från sillfiskeperioderna och luktade fan, och hur hälsosamt det var kan nog diskuteras. Det var en idyll. Stora delar av den bofasta befolkningens inkomster kom från hyresintäkter och service till badgäster och från Lyckans Slip och Lyckes konservfabrik som var de enda industrierna på orten. I slutet av trettioalet började badgäster köpa upp husen till sommarnöjen och därmed började de problemen som har blivit så akuta på så många ställen utefter våra kuster. Samhällena ligger öde på vintern. Vi var aldrig inne på tanken att skaffa något permanent.

Första Hai Hing.

Som min Far och Mor var på resande fot nästan varje vår (se Dagböcker) hade Far inte någon semester under sommaren och var aldrig med oss någon längre tid under sommaren, han kom upp på fredagseftermiddag eller lördag och åkte till Göteborg på söndag igen och då vanligen med ångbåten. Vi hade under stora delar av 30-talet en snabb motorbåt Hai Hing. (Pettersonbåt) som körde Fiskebäckskil - Långedrag på 3-4 timmar. Det torde ha gjort omkring 14-15 knop. Det är i dag ingen märkvärdig fart men på den tiden var det det snabbaste som fanns i trakten. Den hade en rak 6 (8) cylindrig bensinmotormotor som drog rätt mycket bensin. Till båten hade vi en gast som i allmänhet var elev på navigationsskolan och hade jobbet för sommaren. Han fick hämta Far någonstans där Götaverkens chaufför Häck kunde kör utan för många färjor, Ellös och Morlanda. Hai Hing användes flitigt till utflykter till öarna, och för barnen var Kornö det bästa och för Mor var det Testholmen som gällde, och ibland Dammholmen, Bonden. Det var alltid badutflykter med lunchkorg från restaurangen. Den sista anteckning i denna Hai Hings loggbok är 23 augusti 1936.

Sedan hade vi bara en bohuseka som var rustad med en kölplanka och ett rött barkat segel och med den fick vi hålla oss inne i kilen och kanske runda Mansholmen men inte mera. Senare fick vi hyra en bohusjulle med sprisegel och då blev det längre utflykter, och framför allt vi lärde oss att segla och umgås med havet. 1939 fick vi en brasiliansk infödingskanot, utskuren ur en trästock som var en stor sensation på Kil.

Under denna tid lekte jag mycket med en av lokalbefolkningen, Lars Dahlkvist, vars far var fiskare. En annan som jag umgicks med var Mats Oscarsson. Han var halvbadgäst eftersom han hade släkt på plats och bodde hos dem. Det var Elis och Anders Oscarsson som var hans farbröder, kända

profiler på Kil. Mats bytte sedan namn till Runinge, Mats heter Mats Rune och hans bror Ingemar så de slog ihop namnat till Runinge. När jag först lekte med Mats är höljt i glömskans dunkel men det lär ha varit i slutet av 30 talet. Vi har fortfarande livlig kontakt. Mats far var en mycket duktig litograf på SLT och blev ett slag förflyttad till Borås och då fick Mats flytta från Göteborg till Borås vilket betraktades som en förvisning.

Förbindelserna.

Den allenarådande förbindelsen med omvärlden var med skärgårdsbåtarna, Marstrandsbolagets Marstrand, Bohuslän, Lysekil, Oslo, S:t Erik och Albrektsund. Bussarna började inte gå förr än på 40-talet och att komma med bil var något nytt efter kriget. Stockholmarna kunde åka över till Lysekil och ta tåg till Uddevalla och sedan vidare, men det var bökigt varför jag tror att de flesta åkte till Göteborg och tog tåget där. All transport av varor till samhället kom med båt antingen Marstrandsbolagets eller Uddevallabolaget och det var samling på bryggan när båtarna kom och gick. Restiden med båt var till Göteborg 5 timmar. Mera om Fiskebäckskil senare när vi kommer in på 40-talet.

Sankt Sigfrids Skola för Gossar.

Hösten 1937 kom en stor omvälvning av livet, vi skickades bort. Min bror Carl hade stora svårigheter att följa med i skolan, så mina föräldrar fick kontakt med Fru Ullman, som drev en skola Sankt Sigfrids Skolhem för gossar på Helgö mitt i Helgasjön. Då befanns det lämpligt att jag också skulle gå där. Det var en liten skola med totalt ett 25 tal elever i klasserna ett till fem. Vi bodde inackorderade på skolan och undervisades i klasser på 4-6 elever i varje klass, iden var nog bra men jag har förstått att lärarna var av varierande kvalitet, en fick delirium och det byttes ofta lärare. Jag tror att Fru Ullman var nog inte så lätt att umgås med heller.

Livet på skolan var mycket fritt. På vår fritid fick vi röra oss fritt på hela ön men inte lämna denna utan tillstånd. Det gav mycket tillfälle till att ströva i skogar och cykla runt. Det fanns en roddbåt och vi fiskade men jag kommer inte ihåg om vi fick något. På vintrarna spelade vi bandy och seglade skridskosegel. Eleverna röjde ett stycke mark som skulle bli fotbollsplan men vi var inte kvar så länge att vi fick se den färdig. Här kom en lärare som började med scouting och det blev snabbt populärt bland grabbarna, men ett, två, tre fick den läraren sluta, hans ideer överensstämde inte med Fru Ullmans.

Grunden till hobbys.

Här började Carl och jag att bygga modellplan (bl.a GV 36, det plan som byggdes på Götaverkens snickeriverkstad) och samla frimärken. Här kommer jag ihåg att vi köpte eller bytte till oss en samling som vi sedan

sorterade och ordnade och sålde tillbaka till första ägaren med god avance. Detta fick fru Ullman reda på och så fick vi på fan för det. Frimärkena tog Carl hand om och fortsatte med, och jag tog modellbygget

Torsten Ullman.

I en ville intill bodde den sk. "Ingenjören" som var Torsten Ullman (son till fru Ullman) som hade tagit guldmedalj i pistolskytte vid olympiaden i Berlin 1936. Han hade en egen pistolskyttebana där jag var med och hjälpte honom med markeringar då han träningskött. Han var senare med på ytterligare olympiader och tog guldmedaljer på fripistol. Det var en mycket barsk person.

Med anledning av att vi bodde där strax utanför Växjö var nog anledningen till att vår Far firade sin 75-årsdag den 4 Mars 1939 på Växjö Stadshotell med stor middag för släkt och de närmsta vännerna. Vad jag kommer ihåg är att det var 75 levande ljus på bordet vilket gjorde det väldigt varmt. Vi fick ledigt från skolan i flera dagar.

Här var Carl och jag under två läsår 37-38, 38-39 och jag gick 1:an och 2:an och de betyg, som jag har kvar, var inget som kunde glädja någon förälder, så de kanske tappade förtroendet för skolan och det blev återgång till Göteborg.

Familjeförhållanden.

Jag växte upp i en familj med god ekonomi men utan överdrifter. Bil hade vi inte, men Far hade tillgång till Götaverkens bil med chaufför, Häck, men det gällde bara för arbetet. Det promenerades och åktes spårvagn. När Far hade slutat på Götaverken, 1938, hade han ett rum på Sjöfartsmuseet, som han hade som arbetsrum. Han försökte komma hem i tid för att först arbeta i trädgården med att hugga ved till öppna spisen och sedan en stunds vila mellan lakan och så omklädsel till middag.

Promenader var annars den stora motionen och då speciellt efter att vi hade köpt ett hus på Floda, Ljunghaga, (1940) som skulle vara ett ställe att evakuera till vid händelse av skarp beredskap. Där skulle odlas potatis och andra saker, som var inne under kriget. Det var en styv lera och resultatet blev minimalt, men uppvärmning sköttes ved som vi fick hugga själv. Efter en dag med arbete var det tid att promenera till Lerum eller Aspen för att därifrån ta tåget hem. På vintrarna var det skidor för oss och Far promenerade och till Hindås var inga ovanligheter. Det sist krigsåret uppläts Ljunghaga till en dansk flyktingfamilj Skausbous, som där fick avvakta freden. Far åkte skridskor på Hinstholmsviken i Långedrag vid 80 års ålder, foto och repotage i tidningen.

Pengar var det aldrig tal om hemma, och kvällar var reserverat för trevlig samvaro. Minst en gång i månaden var Småfastrarna Tatt och Kajsa hembjudna till middag och andra nära vänner som Cervins (Anders och Andrea) familjen Bildt och familjen Erik Belfrage (Fars doktor) och mina kusiner Sjövall, Nils och Harald med familjer, var ofta sedda gäster hemma.

Min första krona tjänade jag då Far skulle skriva under nyemmission i ESAB och det skulle vara ett skrivet namn på alla aktie, jag tror att det var 1934 och Far satt med bruten fot efter kryssningen med Stella Polaris, i sängkammaren och undertecknade och jag skulle läska namnteckningen, det blev en hel krona. Sedan när jag gick sista året före realen (1943) hade jag lång frukost på lördag och skulle såga 48 kubikmeter ved på mitten och fylla källaren för att finnas till hans för uppvärmning av huset under veckan. Det gav 1 kr per meter 48 kr. Annars fick vi våra veckopengar.

Hur var det att ha en så gammal far.

Far var 63 år gammal när jag föddes, och då han fyllde 70 år lär jag ha fällt uttrycket att Far och jag var lika gammal, jag var 7 och han 70, och jag tyckte att en nolla inte spelade någon roll. Som jag aldrig haft någon yngre Far kan jag inte yttra mig om skillnaden. Föräldrarna var mycket på resa, och då speciellt på vårarna (se Dagböcker) men vi var väl omhändertagna hemma. Först var det Moster Daily, Mors äldre syster, änka sedan många år, sedan hade vi först barnsköterskor, Kickan, och Tant Astrid, vidare var huset bemannat med köksa och husa. Köksan hade 60:- i månaden och husan 50:- i slutet av 30-talet, plus mat och logi. När Far och Mor var hemma var det alltid lite extra, och det åts middag vid stora matsalsbordet, det var sill, öl och snaps (i "dopfuntarna")till förrätt och sedan varmrätt, och som Far inte åt kött blev det mer och mer fisk och grönsaker och efterrätt. Husan serverade och det var en stor revolution i familjen då någon hembiträdeslag ändrades så att vi fick flytta middagen till kl. 6 istället för 7, för att tjänstefolket skulle vara ledigt efter 7. Efter maten samling i Fars rum med öppna spisen eller i övre hallen för kaffe med tidningsläsning och sedan nyheterna på radio och sedan drog Far sig tillbaka för att arbeta i sitt arbetsrum, återkom kl. 10 för att höra radionyheter och lägga patients och sedan var det tid för sängen. Detta var till vardags.

Det hölls stora middagar och då var det att bära ner alla skivorna till det stora bordet från vinden. Bordet är väl gjort för 24 pers. men Mor ville aldrig ha mer än 22 för det blev för trångt. Jag har minne av att Helanders Delikatesspecerihökare kom hem och öppnade några dussin ostron. På den tiden skickade affärerna hem maten om man ville. Då var det förrätt, soppa, fisk (gärna kokt piggvar) köträtt och efterrätt. Vitt och rött vin samt sherry

Amontilado (jag tyckte om rött vin men reagerade då de ville späda mitt vin med vatten, och jag kan fortfarande inte riktigt acceptera rose vin). Sherry Amontelado var för torr för mig. Efter maten var det kaffe med avec i biblioteket (Fars arbetsrum) och vid många gäster i salongen. Det var många gäster som om jag hade förstått bättre hade velat sitta tyst och lyssna till, där var ministrar Gustaf Möller (barndomskamrat med Mor och Moster) Per Albin Hansson och stora industriledare och redare, både svenska och norska. Damerna drog sig diskret undan till salongen. Sedan var det tid för grogg. Så var det tid för barnen att gå i säng och vi fick komma ner och säga godnatt och slå en kullerbytta. Ofta blev det också nattamat och då kunde den serveras i brännvinsrummet utanför vinkällaren i källaren. Här kan det vara lämpligt att notera de tre verser som var målade på väggarna på väg ner i källaren:

Så länge min tunna rann
mig kände båd kvinna och man.
När min tunna slutat rinna
mig kände varken man eller kvinna.

Dag prisas då sol gått ner,
Mö när bröllop stått.
Vin då det drucket är.

Punschen är för torra gommen,
liksom vatten för en kvarn,
och för själva åderdomen
liksom modersmjölk för barn.

Sommaren 1939.

Det var spänt i världen och alla anade att det skulle hända något men alla hoppades på att det skulle lösa sig. Sommaren 1939 blev sista sommaren före kriget var en tredelad upplevelse. Först var det en Östersjökryssning med Kungsholm. Det var från Göteborg - Köpenhamn - Danzig - Helsingfors - Stockholm och tillbaka till Göteborg. Det var en s.k. ungdomskryssning och det var dans, lekar och tävlingar och allt vad man på den tiden kunde bjuda på ett kryssningsfartyg. Jag kommer speciellt ihåg att det var puzzelläggningstävling som Carl och jag hoppades mycket på men det gick inte bra ty de hade några olika motiv på puzzlerna och vi fick ett mycket murrigt och tråkigt. Alla pristagarna hade ett med klara färger och mycket lättare. Livet är orättvist. Far hade samlat sina bröder från 1864-år män som var med några dagar på resan. Det var ju inte några ungdomar men de trivdes utmärkt fick jag uppfattning om, annars var väl Carl och jag något för unga för att rätt uppskatta resan.

Sylt i Tyskland.

Andra delen av sommaren var vi på ön Sylt i norra Tyskland på gränsen till Danmark. Det var en badort Kampen och vi bodde inackorderade i en familj där vi fick mat och logi. Det var bad på stranden mest varje dag och promenader bland dynerna. På ön var det stora militära anläggningar och flygfält och det lär ha varit folk som höll ett öga på vad vi gjorde. Det flögs mycket och var ett förfärligt oväsen med lågflygande jaktplan. Om vi skulle prata om Hitler så fick vi aldrig nämna hans namn utan han gick under synonymen Johansson. En av anledningarna att vi reste dit var att Carl, som hade Reckinghausiska sjukan, skulle till en specialist på plastkirurgi i Hamburg så de var där några dagar. Vi var där en månad eller så. Här kommer jag speciellt ihåg mina försök att prata med en jämnårig flicka, som jag tyckte var rar, på min dåliga tyska. Sylt låg nära gränsen till Danmark och danska förstod befolkningen rätt bra så kanske hon också, så det vi kunde förstå varandra rätt bra.

Fiskebäckskil igen.

Så var det äntligen tid för Fiskebäckskil där vi var under augusti och jag tror att alla var glada att inte ha sand mellan tårna alltid. Jag tror att vi alla trivdes bäst där.

Realskolan och krigsutbrottet 1939.

Så kom hösten 1939, och kriget började och varade allt för länge, och jag började i andra klass på Latinläroverket. Jag fick således gå om andra klass och det var nog väl det. Jag hamnade i en liten uppsamlingsklass 2 D med ett 10 - 15 tal gossar som alla kom från olika skolor. Här träffade jag Stig Ahlberg för första gången, och sedan dess har vi hållit ihop, först genom realskolan till Realexamen i Maj 1943, som då hette Hvitfeldska Högre Allmänna Läroverket. och sedan genom segling och andra fritidsaktiviteter.

Betygen var från början inte något att skryta med och det var varningar i Svenska, Tyska, Engelska och kanske något mera. Jag bättrade mig dock mot slutet och skrev på realskrivningarna "Ba" på både svenska, engelska och tyska och "a" på matteskrivningen och fick ett ganska hyfsat betyg. Inget premium men klassföreståndaren hade en egen bok som jag fick för han förstod att det var mycket arbete från min sida att komma dit. Jag var nämligen ordblind, men på den tiden var man bara dum och lat om man hade svårt att läsa och stava, det behandlas ju numera på ett annat sätt.

Götaverken som maskinelev.

Betyget räckte inte att komma in på Tekniska Gymnasiet i Göteborg, (Chalmers lägre som det kallades) så jag började som maskinelev i Reparationsverkstaden på Götaverken i Maj 1943 och jobbade där ett år till Juni 1944. Reparationsverkstaden hade även hand om all nyinstallation av fartygens huvud- och hjälpmaskiner. Jag sattes i lag med en mycket duktig

man som hette Nilsson som var specialist på propelleraxlar och styrmaskinerier. Mitt första jobb var propelleraxeln på Kajtum en Grängesbergare, och sedan styrmaskin, och de stora hjälpmotorerna (de som ger elektrisk ström). Det var en nyttig skola att komma ut i verkligheten.

Hai Hing.

Den 12 April 1944 inköpte min far till oss pojkar, kanske mest till Carl och mig, en kosterbåt "Toika" L.ö.a 7.10 m. L.w.l. 6.60. Bredd 2.70 m. Djupg. 1.30 m. Segelyta 23 kvm. Rigg. Bermudas. Byggt i ek av Mattsson i Kungsviken. Priset var 6.000:- vilket var mycket pengar på den tiden. Den döptes snabbt till **HAI HING** och arbetet med målning och utrustning startades omgående med hjälp av Mats Runinge och den 4/5 var det tid för sjösättning och då hade vi hjälp av Stig Ahlberg. Sedan började ett annat sorts liv där båten stod i centrum. All tillgänglig tid var vi ute och seglade. Första övernattningen ombord var pingsten 27/5 -29/5 1944 och var i Marstrand. Det var Carl, Mats och jag. Som vi arbetade all, jag på Götaverken gällde det att passa tiden och vara på arbetet kl. 7. Men det blev semester också och då var Fiskebäckskil målet. Här blev det sedan mest turer ut till öarna utanför och till Smögen och Gullholmen med föräldrar och alla vännerna på Kil. Här är värt att notera att det var krig och stora begränsningar av var vi fick segla, vi fick inte besöka öarna utan i princip hålla oss i lederna. Värt att notera var resan hem den 14 augusti med Far och jag gjorde med en notering på 5 timmar till Marstrand där Far gick i land och Hugo tog vid och vi hade 3 timmar till Långedrag. Det stod länge som rekord. 8 timmar Fiskebäckskil till Långedrag

Mönstret för de kommande årens somrar var likartat med pingstsegling och så fort längre ledighet var det iväg till Fiskebäckskil där vi bodde i båten och klarade maten och skötte oss själva. Det var lärorikt för kanske bortskämda pojkar. Loggbok för Hai Hing finns utskriven som Bilaga nr 1 till denna skrift. Tyvärr är denna loggbok något kortfattat skriven och på intet sätt avspeglar allt det roliga och lärorika vi hade ombord.

Tekniska Gymnasiet.

I augusti 1944 hade jag med ett kompletterat betyg i teckning och nu med 14 månaders praktik kommit in på T.G.G. och kunde byta hatten mot skolmössan. Det var på den maskintekniska linjen som jag började. Under kompletteringen av mitt betyg i teckning på Slöjdskolan träffade jag en flicka som jag hade sällskap med en tid men det blev inget av det. Jag minns inte ens vad hon hette.

Det var här på skolan ett mera blandad klientel, många från olika delar av Sverige och olika åldrar och en del med lång praktik i industrin. Det blev snart ett sammansvetsat gäng ty vi var alla tekniker och skulle erövra

världen. Som vi blev satta i bokstavsordning hamnade en som hette Lennart Hilmersson bredvid mig och så satt vi i tre år och vi läste ihop och hade mycket kul för oss också. Så blev det Fräskommitten där Hilmer blev den som ritade och jag ansvarig för fester och danser. Vi hyrde Studentkåren och ordnade dans en gång i veckan och hade levande musik. Det gav lite pengar till klubbkassan. Detta tog inte otillbörlig tid från studierna som var rätt hårda och det var ritningar som skulle vara färdiga och skrivningar varje vecka. På vår och höst hade vi utflykter i Hai Hing med en del av klasskamraterna och då gärna till Vinga. Vi hade för oss en hel del hyss men aldrig något som förstörde något. I klart minne står episoden då vi måste bada och valde att göra detta i säldammen i Slottskogen. Sälarna var förskräckta. Vi deltog i Chalmeristkortegen varje år med liv och lust. Under andra året på T.G.G. hade jag sällskap med en flicka som hette Bisse Jensen, men hon var för intensiv och jag var inte mogen för fast sällskap, så det tog slut och jag gick till sjöss en månad under sommarlovet..

Till Sjöss.

Under sommaren, från slutet av Maj till 15 Juli 1946 var jag ute som maskinbefälselev med Svenska Lloyds M/S Scandinavia på en resa till Medelhavet där vi gick och lossade och lastade. Hamnar som anlöptes var Savona, Genoua, Livorno i Italien och i Spanien Barcelona, Tarragona, Valencia, Cartagena och Torrevieja där vi lastade salt. Från Genua till Barcelona hade vi spårvagnar på däck. Det mesta var nog frukt vi hade med hem men vi hade med oss några ton kvicksilver i ett däckshus, som var förpackat i ståltuber som vägde en 50 kg stycket. Det var lärorikt för en ung gymnasist att få se världen från denna sidan och kunna gå på en bar och taga en brandy eller ett glas vin. Vad som etsat sig in i minnet är den av kriget förstörda hamnen i Genua där en avskrapad tankbåt utgjorde hamnpiren och fartygsvraken låg och spärrade inloppet så vi fick kryssa in. Kyrkogården i Genua var också imponerande på en ung påg som ej tidigare stött på katolska tron och dess syn på livet efter detta.

En erfarenhet rikare blev jag när jag inte låste min hytt när vi låg i hamn, jag blev av med min kamera och ett par byxor.

Fiskebäckskil och Lis inträder i mitt liv.

Väl återkommen från det italienska och spanska äventyret var det tid för Fiskebäckskil och Hai Hing igen. Under min bortvaro hade Hugo, Hilmer och Stig haft hand om båten men nu låg den förtöjd vid Anders brygga och var till min disposition den 18 juli 1946. Jag hade sett en flicka som verkade intressant på gatan vid Tekla Bengtssons pappershandel, men jag skulle ner till Göteborg och hämta Hilmer, som var nere för att läsa upp några dåliga betyg. Jag sa: "Jag är tillbaka på lördag", och så tog "Greven", Ulf Hamilton, och jag båten och så for vi söder över, det tog två dagar med

övernattning i Marstrand. Efter "ärenden" i stan, Systembolaget, startade vi kl. 20 återfärden till Kil. Det blev en nattsegling som startade med nästan stiltje och slutade med storm innan vi kom till Fiskebäckskil kl. 7 lördagen den 27 juni på morgonen.

Så träffade jag den intressanta flickan som hette Lis, och det blev en ny gast på Hai Hing. Hon var där med sina föräldrar och storebror och bodde i ett hus vid Pålles brygga. Hon hade med sig sin bästa väninna, Lottie, som Hilmer tittade på under lördagar och söndagar då han var frisläppt från ferieläsningen i Göteborg. Det blev fortsatt badgästsegling och nu med ny gast. Lottie och Lis hade kommit överens om att göra oss kära i dem och sedan göra slut, men Lis drog på det och Lottie tjtade men det blev inte av.

Lis åkte hem till Malmö och det tunnades ut på folket på Kil och den 20 Augusti startade Hilmer och jag hemseglsen vi 2-tiden på natten i stiltje och drev med strömmen hemåt. Färden gick sakta och natten var kall står det i loggboken, och vi turades om vid rodret, vinden friskade och Mollesund passerades med god fart. Vi kände för utsjösegling och stack ut till havs vid Råblehuvud och söder om Orskär ut mot Pater Noster och Dynan. Sedan kurs mot Stora Pölsan och Stora Oset och sedan in i stora rännen till Långedrag där vi var framme i den avtagande eftermiddagsbrisen och sedan blev det inte så mycket segling mer det året.

Cykeltur till Malmö.

Jag fick för mig att jag måste åka till Malmö och hälsa på Lis, och kom på den förfärliga iden att jag skulle cykla till Malmö. Startade i god ordning och kom till Halmstad där jag kände mig rätt sliten och sände cykeln till Göteborg och tog tåget till Malmö. Kom fram till Malmö och hittade Lis sittande barnvakt hos sin syster Britt med make Bertil. Återseendet var kärt.

Sen började skolan det gällde nu sista året på T.G.G. och det gällde att hänga med. Jag var nere i Malmö till Mårten och Lis i Göteborg till Lusse, och det ringdes mycket i telefon. Lis förflyttade sina studier till Göteborg vårterminen 1947 och hyrde ett rum på Karl Gustavsgatan och matkuponger på Kometen. Det gav många tillfällen till var sin musselmacka och en 1/2 flaska Fragal.

Fars Död den 8 januari 1947.

Far och Mor hade varit ute på en kryssning med M/S Saga till Medelhavet och kom hem den 22 November och då var Far förkyld och åkte direkt till Sahlgrenska. Det utvecklade sig till lunginflammation, som vanligt vill jag säga. Han hade haft en 6-8 lunginflammationer de sista åren, men klarat det

med hjälp av den nya medicinen penicillin, men denna gången gick det ej utan hjärtat strejkade och han avled den 8 Jan 1947. Det var en stor uppståndelse, tidningar ringde och det omtalades i radio vid 13 nyheterna. Som det var min första dagen i skolan efter jullovet var jag där på förmiddagen, men var sedan ledig till efter begravningen.

En intressant sak var att jag varit uppe på sjukhuset dagen före och hade fått uppdraget att köpa ut 10 flaskor sherry på motboken, detta var nog klarsynt att det behövdes till begravning och andra mottagningar. På Systemet hade de hört om dödsfallet på radion, men efter en del resone-mang fick jag dock mina 10 flaskor.

Begravning.

Fars kista kom hem på Hugodagen den 11 Jan. och stod på litden parade i fars arbetsrum till den 13:de då begravningen var i Hagakyrkan och sedan jordfästning vid krematoriet ute på östra begravningsplatsen. Som vanligt är det den 13 Januari som vintern brukar komma till Göteborg och det gjorde den denna gång också och det hade blivit mycket kallt. Sedan en enkel middag hemma med de allra närmaste, sedan gick jag till Lis som nu gick i skola i Göteborg på Maria Nordenfeldts Handarbetsseminarie och bodde på Karl Gustavsgatan och vi gick en tur i stan och pratade.

Uppståndelsen lade sig så småningom, och det blev tyst och tråkigt i hemmet. Som jag inte var myndig endast 20 år (tiden för myndighet var då 21 år) fick jag en förmyndare (Elof Kragh) som fick svara för mig vid arvs-skifte och annat. Det var inga bekymmer med det.

Examen

Men livet måste gå vidare och det var sista terminen på T.G.G. och det var mycket att göra och i maj var vi klara med examen och kunde fira Ingenjörernas uttåg med kransnedläggelse vid John Eriksons staty på Avenyn, senare på natten skulle vi försöka hänga den om halsen på honom men det är en annan historia. Mitt betyg var medel.

Navigationsskolan och övermaskinist.

Det gavs en möjlighet för oss som hade gått ut från maskinteknisk linje att gå en kompetteringskurs på några veckor på Navigatinsskolan och läsa sjöarbetstidslagen, praktisk markinlära och några ämnen till och så kunde vi stoltsera med ett betyg som Övermaskinistexamen (O.B.S. Ej Övermaskinist brev vilket krävde mycket mera praktik än vad vi hade). Det var jag och Hilmer som nappade på detta, och det hade mycket stor betydelse när vi i oktober skulle inställa oss till Kungliga Flottan.

Åter till det sorglösa livet på Fiskebäckskil.

Sedan var det tid för Fiskebäckskil och Hai Hing igen mera på heltid. Vi hade varit uppe på lördagar och söndagar, men nu efter den 20 Juli var det tid att njuta av sommarlivet i den gamla stilen kanske för sista gången. Det blev det vanliga badgästseglingarna, men nu hade Lis far Majoren Zethraeus båten Ilse, en skärgårdskryssare, så jag var med där en hel del för där fanns ju Lis. Jag var med och seglade Ilse tillbaka till Malmö med "Majoren". Det var glada och bekymmersfria tider.

Jobbade två månader igen på Götaverken igen i reparationsverkstaden i väntan på inkallelsen. Speciellt kommer jag ihåg inläggning av axlarna på M.S. Stockholm två stycken kraftiga saker på en diameter på 500 m.m.

Militärtjänst.

Så kallade Hans Majestät Kronan och Kungliga Flottan i oktober. Då kom fördelarna med Övermaskinisten fram. De såg Övermaskinist och då var man det, och vips var man predestinerad till något stort. Den första exercisen slapp man inte men sedan gick det fort korpral, furir hann man knappt byta uniform. Julafton firade jag på vakt i Manligheten och i jan var det till Karlskrona för att rusta ut Klas Horn, men detta varade bara någon vecka så skulle vi över på Jagaren Stockholm och få henne i gång. Jag tilldelades hjälpmaskinrummet med dieselgeneratorn och evaporatorerna som skulle förse pannorna med destilerat vatten. Det gick men det var mycket nytt att lära som militären nog trodde man kunde från tidigare som övermaskinist. Det blev sommarexpeditionen med Kryssaren Fylgia, Jagaren Norrköping och Jagaren Stockholm som gick till Loch Ewe i Skottland, förbi Dublin till Bristol och sedan Amsterdam och sist upp till Trondheim och tillbaka till Göteborg och sedan utefter Svenska kusten och i Västervik blev jag befordrat till Underofficer av andra graden, Maskinist, och uppe i Skellefte Hamn började min ledighet.

Första semestern tillsammans.

Jag tog nattåget till Stockholm och där mötte Lis och vi reste till Öland och Borgholm. Det var första gången vi var på resa tillsammans. Det var en vecka eller så och så var det tid att möta "Stockholm" igen som nu var tillbaka på Berga och fortsätta militärlivet. I oktober 1948 var det slut och då hade jag gjort hela min värnplikt och hade inga repövningar att vänta. Det var skönt.

Lindholmens Varv.

Nu gällde det att börja tillämpa alla de kunskaper som man hade lärt sig i skolan. Det var Lindholmens Varv i Göteborg som fick förmånen av min

insats. Det var på ritkontoret som jag fick plats, och som alla nya så blev det att rita rörkrökar. Man träffade där många gamla erfarna ritare och förstod snart att man kunde inte så mycket som man trodde. Det var specialister på propellrar, maskinrumplanering, beräkning av materialåtgång. Där stod man sig rätt slätt. Jag jobbade där från nov. 1948 till februari 1950 då det var tid för nästa steg ut i världen, men före det var det tid för ett annat stort steg och det var att vi gifte oss.

Vi gifter oss.

Lis och jag hade förlovat oss den 30 Dec. 1947 alltså mitt under militärtjänsten och sen var det tid att fundera på giftermål. Det var ett rätt stort motstånd från min mors sida, men trots allt var det tid den 30 December 1949, alltså dagen före nyårsafton. Det blev ett stort bröllop i Tyska kyrkan i Malmö med ett 50 tal gäster och middag på Tyska klubben i Malmö. Det var många släktingar från båda sidorna och blev nog en lyckad fest för den som inte var direkt inblandade som vi. Jo, vi roade oss också mycket men vi smet från festen utan att gästerna märkte det och det var nog en misräkning för många som hade en massa ris att kasta. Sedan åkte vi till Kramer där Povel Ramel öppnade dörren för oss då vi kom för bröllopsnatt men den stördes i viss mån av att en hel del av det yngre klientelet med Hilmer och Stig i täten kom upp och ville ha grogg och det gick väl bra. Men Hilmer råkade spilla en grogg i Mormors rävcape som fullständigt försvann. Vi konstaterade att räven var törstig. När vi äntligen blev ensamma hade vi en halv flaska champagne. Vi drack bara upp halva flaskan.

På morgonen vaknade jag av att solen just skulle nå den halva flaskan som vi hade ställt på fönsterblecket, så jag räddade den och vi fick ett glas champagne till kaffet på morgonen. Nyårsafton tillbringade vi med familjen Zethraeus och nyårsdagen var det Malmö Nations nyårsbalen på Rådhuset med frack.

Bröllopsresa till Stockholm.

Sedan skulle bröllopsresan bli av och den gick till Stockholm där vi bodde på Strand. Det var kallt i Stockholm så det blev att köpa långa kalsonger. Det hade fallit mycket snö så tillsammans med Hugo och Greta kunde vi beställa en häst och släde och fara genom staden till Djurgårdsholms världshus för middag. Vi var på Skansen och hade mycket trevligt ihop med Hugo och Greta. Sedan var det tid att återvända till verkligheten och Göteborg och Lindholmen.

Första rummet.

Vi skulle bo hos Cyssan och Carl på Föreningsgatan 17 och fick disponera gästrummet längst upp på tredje våningen där vi ordnade till det så hem-

trevligt vi kunde. Efter en tid kom alla med oss upp och skulle dricka kaffe uppe på vårt rum och sitta där och höra radio och prata. Då tyckte vi att det blev för bra och sökte oss något eget som vi hittade i Källtorp på Stenströmsgatan där vi hyrde ett rum med kokvrå på andra våningen i en villa hos någon som hette Bohman. Det var möblerat med en bäddsoffa och när den var utdragen var det inte mycket plats mer i rummet men det var vårt hem och vi trivdes bra.

Amerika.

Så var det tid för nästa steg i livet. Jag hade ju bara en lägre teknisk utbildning och var nog inte predestinerad för mera studier så det var tänkt att jag skulle ut till Amerika för att skaffa praktik. Jag skulle ge mig av först och så skulle Lis komma efter senare då hon var färdig med sin skola som lärarinna i vävning från Nordenfeldtska Seminariet. Jag slutade på Lindholmen i februari och i mars var det tid för mig att ensam resa med M/S Stockholm till New York där jag möttes av en kusin till Mor som hette Blom och som första kvällen tog mig till en konsert på Metropolitan där Jussi Björling sjöng. Jag var nog rätt måttligt intresserad.

Det hade ordnats plats till mig på Betlehem Steel, Sparrows Point Yard, Baltimore, Maryland. Jag fick ett inackorderingsrum och ett matlokal för studerande och började på ritkontoret och skulle börja rita rörkrökar igen men nu rita dem i tum och skalor av tum. Det var något alldeles nytt och knepigt. Här jobbade jag april och halva juni och flyttades sedan och blev "testengineer" på samma varv och fick utföra provningar på huvud och hjälpmaskiner före och under provturer. Detta passade mig nog bättre, men detta var en verkstad som under kriget hade haft flera tusen arbetare och levererat massor med Victoryskepp under kriget. Nu fanns inte någon marknad för skeppsbyggeri i U.S.A. och det var avveckling på gång och det var kanske tusen anställda kvar och skulle minskas till några tiotal inom något år och hela varvet läggas i malpåse. Stämningen var botten och att då ha utlänningar som mig var inte populärt.

I början av juni hade Lis kommit över och vi skaffade oss snart en bostad inne i Baltimore men det gällde att hitta något som stod i proportion till inkomsten \$ 200 i månaden. Vi fick fatt på en möblerad lägenhet på Reisterstown Road som var ett judekvarter för \$73 i månaden. Mat \$ 2 om dagen och spårvagn och tidning så var det inte mycket pengar över men det gick om man handlade i förnuftigt på "Supermarket" och köpte sådant som inte amerikanerna köpte som grishalskottlett som var en tredjedel av priset på kottletten. Vi åt en hel del Heinz tomatsoppa och spagetti också. Lis hade en vävstol med sig och försökte komma igång med vävning men det blev ingen succé med det.

I juli överflyttades jag till Bethlehem Steel, Baltimore Yard som var ett rent reparationsvarv och jag var något som kallades "ships supervisor" och var kontaktman mellan varvet och fartyget och ledde och övervakade fartygsreparationer detta gällde både skrov som maskin. Jag var inte så slängd i att skriva engelska och hade en del bekymmer med denna delen av jobbet. Här märktes en viss konkurrens mellan katoliker och protestanter mellan olika chefer och arbetsledare. Detta var något alldeles nytt för mig. När högste chefen var borta en vecka blev jag uppsagd och var hemma i två dagar. sedan ringde de och jag fick komma tillbaka och fick \$ 50 mer i månaden. Detta var dock en tillfällig förbättring.

Det pågick något som i tidningarna sa var början till tredje världskriget "Koreakriget" och det var långa listor i tidningarna varje dag på stupade och sårade. Då skulle det plockas fram gamla Victoryship ur malpåse och rustas upp för att sättas in i kriget. En svensk som kom i från ett land med socialdemokratisk regering betraktades som halvkomunist och var inte välsedd när det gällde så hemliga arbeten, så de ville inte ha mig längre. Detta var under den s.k. Mac Cartyperioden, då massor av amerikanare blev anklagade för kommunism.

Hem igen.

Så stod jag där utan jobb och Lis försök med vävning var inte något att bygga på. Jag försökte med ett introduktionsbrev till ett järnvägsbolag som jag hade men utan resultat. Vi hade köpt en liten tax men när denna dog i valpsjuka vid några månaders ålder beslöt vi att nu var det tid att återvända till Sverige.

Vi packade våra lådor och väskor, Lis sålde vävstolen och strax före jul 1950 var vi ombord på M/S. Selma Thorden, en lastbåt med plats för tolv passagerare var vi på väg hem. Julen firades ombord med allt vad ett Svenskt julbord skall innehålla. Det rullade rätt bra och alla snapsglasen välte som för slätter på en rågåker och grishuvudet rutchade av bordet men Chiefen fick tag på det i öronen och fick snabbt upp det igen. Den dagen var hela besättningen berusade men Kapten var nykter den dagen. På ettårsdagen av vår bröllopsdag den 30 dec. 1950 var vi tillbaka i Göteborg.

Kockums.

Så gällde det att komma i arbete och denna gången blev det Kockums i Malmö som fick fördelen av mina tjänster. Jag började i februari 1951 och hamnade på ritkontoret och började med nya rörkrökar. Senare blev det bättre men min längtan stod till att komma ut på varvet med ett mera rörligt arbete, men det ville sig inte och med det begynnande "magsår" som jag

lagt grunden till i USA kändes det tröstlöst och jag längtade efter något annat.

Försök med affärsverksamhet.

Första tiden bodde Lis och jag i ett rum hos Lis föräldrar men snart hade Lis snokat reda på en Friluftstadsvilla som vi köpte för 6000:- och flyttade in under våren 1951. Vi trivdes bra i denna lilla villa på 4 rum och kök på 82 kvm. Där var en källare och där startade Lis ihop med Maj Pedersen, en klasskamrat från Göteborg "**Vävateljen Ullsaxen,**" och de hittade på mycket nya och fiffiga grejor köpte in en del och lät andra komma med saker bland annat Signe Persson-Melin hade med keramik på den utställning och försäljning som ordnades till julen 1951. Det ekonomiska utbytet blev dock klent och ovänskap uppkom mellan delägarna och det hela lades ner under 52 (53).

Jag övertog 1953 en firma "**Grafiskt Hjälpmaterial**" av en granne på Friluftstaden och försökte mig på att vara handelsresande till tecknare och annonsbyråer med färger, papper och annat material. Det var inte någon större succé och avvecklades med minsta möjliga förlust.

Barn.

Vi hade tänkt oss en hel del barn, men när det var tid att planera detta visade det sig inte så lätt som man tror. Det blev en del undersökningar men det var inget fel som hindrade detta, kanske bara att vi hade olika blodgrupper som var lite ovanliga (jag har A och Lis ___), så det var bara att hem och försöka igen och till slut lyckades det och den 1:ste oktober 1953 föddes Anna Charlotte (Lotta), som döptes till Anna efter mormor och Charlotte(a) efter farmor. Hon vägde 3500 g och var välskapt och världens vackraste barn tyckte vi. Sedan gick det lättare och Anders föddes 1 år och 10 dagar senare den 11 oktober 1954. Han döptes till Anders Hugo Gilius (Anders efter Lis docka, Hugo efter farfar och Gilius den gamla familjebelastningen, vi heter Gilius sedan i början av 1800 talet.) Det var de två första som är födda under tiden i Malmö, de övriga kommer till under Kvarnbroddatiden och behandlas där. Vi var nu en familj på fyra personer med det ansvar det medför.

Tid för förändring.

Jag sökte om att flytta över till Öresundsvarvet i Landskrona, och fick en intervju med en man där, men vid frågan vad jag skulle göra fick jag svaret att det visste han inte, och jag fick då klart för mig att det hela var arrangerat från högre ort och jag blev mycket besviken att man inte kunde

få något på sina egna meriter. Så vi tackade nej och började fundera på andra planer. Jag hade nu jobbat ca 10 år på varv och då jag fick en ny rökrök att rita tyckte jag att det var tid att hitta på något annat i livet. Det resulterade i Kvarnbrodda och lantlivet men det är värt ett nytt kapitel.

Nils G. Hammar 2

Kapitel 2. Kvarnbroddatiden 1955 till 1969.

En viss olust hade kommit in i arbetet på Kockums och våra egna affärer var inte lysande. Jag längtade att få arbeta ute. Vid ett besök hos en släkting, Olle Nordmark på Söderviddinge, gav lite idéer. Kanske lantbrukare var något för oss. Tanken diskuterades bland annat ihop med svärfar "Majoren". Han hade varit förvaltare på Osbyholms Slott under sin svärfar på 20-talet, och där fanns en del erfarenhet att hämta. Planerna tog fastare form. Jag tog en massa kurser på Hermods i alla tänkbara lantbruksämnen och skrev och läste intensivt. Det verkade mycket intressant. Jag låg på soffan i Friuftsstaden och lärde mig plöja. Det blev ju bara teoretiska kunskaper till att börja med, men med lite sunt bondförnuft skulle väl det gå bra.

Inköp av Kvarnbrodda 1:1.

Vi började se oss runt efter lämplig gård och en kall dag vid juletid 1954 var vi på Kvarnbrodda för första gången. Det var inte någon typisk skånsk gård med ett hus i mitten och marken runt omkring utan något som satte fantasin i rörelse för olika möjligheter. I början av januari skrevs köpekontrakt på Kvarnbrodd 1:1, Dörröd, Veberöd. Priset var 195.000:- (här kan omnämnas att vi hade säljarens kredit på 100000:- på fem år till en ränta av 4.5%) Gården omfattade 80 tld odlad jord 20 tld betesmark och 90 tld lövskog, således 190 tld. Husen var mycket nergångna och stora reparationer måste göras. Boningshuset ritades om av en arkitekt och en tillbyggnad för Zethraeus planerades, stallarna måste göras om helt. Det var mycket att planera.

Tillträde.

Den 14 mars 1955 tillträdde vi gården och så började allvaret. Vi for runt på auktioner och köpte djur och en del maskiner men de flesta köpte vi nya. "International Harvester" av Jeppson i Vellinge. Samtidigt kontaktades byggmästare och ombyggnaden började av den västar delen som gjordes om till sovrum, kontor, hall, bad och toalett. Vi hade det gamla köket och folkstuga och ett sovrum i den gamla delen kvar. Det var primitivt men det var tur att det var en av de torraste somrar på länge så vi och barnen kunde vara ute mest hela sommaren. Mot höstkanten flyttade vi in i sovavdelningen och fick kök i badrummet och där tog vi hand om en

slaktad gris. Strax före jul var resten av huset med köket något så när färdigt förutom övervåningen, och dagen före julafton kunde vi flytta in möbler och ordna för julen. Vi var en 20 personer där och firade jul.

Stallarna hade vi snyggat till och gjort lite moderna och vi hade en normal uppsättning av kor, ungdjur, svin, höns och en häst. Från början hade vi 6 kor och lite ungdjur, en 8 - 10 suggor och födde upp slaktsvin. Senare blev det mera fjäderfä, med höns, ankor, gäss, kalkoner och kycklingar. Vi skaffade äggkläckningsmaskiner och sålde nyfödda ankor, kalkoner och gåsungar.

Arbetskraft.

När vi övertog gården hade vi förre ägarens son Gunnar Kvarnerup kvar som hade varit hemmason och kände till markerna. I köket hade Lis dottern Elsa Kvarnerop. Det gick en tid men de slutade och vi fick söka annan hjälp. Lennart Larsson och Nils Persson blev vår ovärderliga hjälp. Larsson fick vi tyvärr säga upp då vi slutade med korna och räknade med att klara svinproduktionen på två man. och så fick Nils och jag sköta det hela.

Man kan inte med bästa vilja i världen säga att det var någon god affär och det gick trögt att få debet och kredit att gå ihop. Det hade kostat stora pengar att reparera allt och sätta upp med djur och inventarier. Vi försökte rationalisera och höja produktionen, hade ett slag 16 kor och en mycket stor produktion av kalkoner ankor och gäss, men pengarna uteblev.

Bilarna och traktorer sjönk.

När vi började köra med bilar traktorer och maskiner på gårdsplanen visade sig att denna inte tålde den belastningen, det hade inte kört sådana där förut och i källossningen blev det en enda soppa av allt och all sten som vi kunde plock fick vi köra hem och tippa på gårdsplanen för att få den något så när fast. Det var mycke stenplockning ty åkrarna hade aldrig plöjts med traktor förut utan enbart med häst varför mycket sten som hästplogen hade hoppat över nu revs upp. Sedan var vi mycket nällade att komma igång ute på marken och hade svårt att lugna oss till marken redde sig varför vi körde fast med traktorer och vagnar. Det lärde vi oss till kommande år.

Vatten.

Vattenförsörjningen till gården var självtryck från en liten samling en bit uppåt vägen men den räckte ju ingen vart när vi kom igång med vattentoaletteroch skulle bada barn. Det blev till att gräva en brunn, som senare fick fördjupas med en borra och sedan kunde vi frossa i vatten. Utanför kökstrappan fanns en gammal brunn som inte hade något vatten i men var väl befolkad av stora vattenråttor som vi fick skjuta med hagelbössa och så fylldes brunnen upp med sten.

TV.

Vi skaffade TV redan 1955 och då kunde vi inte se svensk TV utan bara Dansk. Det gjorde att såväl vi som barnen lärde sig att förstå danska och det har varit till nytta senare. TV-leverantören hade inte någon större erfarenhet av hur antenner skulle monteras och ett slag hade vi en platt antennkabel hängande rakt genom rummet som kunde användas som klädsträck. Ordning på tittarkvaliten fick vi ej för än vi skaffade koaxialkabel, som är det allena rådande numera.

Fest med rally.

På våren 1956 tyckte vi att det var tid att bjuda in våra vänner från Malmötiden och låta dem känna på lantlivets strapatser. Det började med att vi gjorde ett brev som delades på längden och skickades ett likartat till varje par (så att de inte kunde få hela instruktionen) med en uppmaning att var och en i paret skulle infinna sig på en bestämd plats och där finna en partner som kunde svara på ett lösenord t ex Ärtor med -- Fläsk, Rotmos med --- Fläsklägg o s v. Nu hade den andra parten resten av brevet och de fick instruktion att åka till Veberöd och knacka på baddörren hos Handlaren Lundin och köpa korv och fick här nya direktiv att åka till Blentarp till vårt torp där och mata Ajax med korven och bakom honom finna nya instruktioner att fortsätta på småvägar mot granngården Eneberga och i svinstallet fånga en smågris och ta den med sig till Kvarnbrodda och klättra över loftet och ner i svinstallet och släppa ner den till suggan. De flesta gästerna kom fram i god ordning. Nu var det tid att fördela rummen. Det var en 20 tal gäster och vi hade rum till alla. En drink och uppmaning att byta till smoking och sedan hade vi en stor middag. Det blev en mycket uppsluppen stämning och festen varade till långt fram på morgonkvisten. Förstärk frukost och lunch men inga gäster ville åka hem, så Lis fick ringa till Lundin och beställa mera mat och dricka. Det var en fest som varade i dagarna tre, och jag tror inte att deltagarna har glömt den ännu.

Får.

En tid satsade vi på får och hade ungefär 50 tackor och 2 baggar. Det fodrades starka staket med fårnät och det var ändå svårt att hålla dem instängda. Vid minst två tillfällen fick vi ut och jaga får i smoking för de passade på att rymma vid de mest olämpliga tillfällen. För att fåravel skall gå ihop måste fåren ha minst 1,8 - 1,9 lamm per tacka och år och så skall man kunna sälja uller också. Det var inte heller någon succe. Vi hade två baggar och de tyckte inte om varandra, så en dag när de kommit in i samma hage rusade de emot varandra och det small som ett gevärskott och den ene bröt nacken och föll död ner. Den kokte vi till hundmat i potatiskokaren och sen var det svårt att få den rätta aptiten då vi besökte Fastrarna i

Tyringe och de bjöd på får i kål. En gång blev Larsson stångad i baken av en bagge så han for ur tofflorna. Han hade rätt ont i ryggen en tid efter det.

Ankor, gäss och kalkoner.

Fjäderfäproduktionen ökades under tiden som Morbror John var hos oss och bodde en längre tid. Det färdiga fodret var dyrt och gick åt i stora mängder, det kändes i armarna att det inte gick ihop. 1962 upplöstes kompanjonskapet med Majoren och Lis och jag övertog Kvarnbrodda ensamma, och då fortsatte Zethrøus själva med höns i burar.

Ungdjur på lösdrift.

Vi startade med lösdrift av ungdjur i det gamla svinhuset (stenhuset) som varit maskinhall från början, och med ett skärmtak. De fick äta själv direkt ur silo och hade tillgång till vatten med eluppvärmd vattenkopp. Det gick rätt bra ihop för det fodrades inte så mycket arbetsinsats och vi hade bra bete över sommaren.

I viss mån var vi nog lite föregångare och banbrytare i trakten då vi inte hade några inärvda förutfattade meningar om hur det skulle vara.

Således bestämdes att vi skulle tröska all säd med skördetröska och inte anlita tröskverk. Vidare startade vi med två dieseltraktorer vilket då var mycket ovanligt, runt omkring ville de ha en fotogentraktor.

Kvicksilverbetning av utsäde funderade vi på då det började uppmärksammas i miljödebatten och vi slutade under protester från omgivningen, vi skulle inte få ett korn på hela fältet, men det visade sig att gå bra ändå. Vår dräng Gunnar ville bevisa att betad säd inte var farlig så han kastade ut några nävar betad utsäde till hönsen, och se de överlevde, så enkelt trodde man det var då.

Vidare var jag skeptisk mot att ständigt ha antibiotika i svinfodret, så det slutade vi med också, och det gick bra. Hade kontakt med en veterinär som fick förtroende för mig och jag fick diverse mediciner som jag kunde sätta in vid akuta fall.

Vi startade med lösdrift för ungdjur med plansilo där djuren åt själva och hade eluppvärmd vattenkopp. Även detta var ovanligt i trakten och tillämpades endast på större gårdar.

Vi experimenterade med stora burar med spjälgolvs för uppfödning av kalkoner utomhus efter en amerikansk ritning som jag hittade i en tidning.

Sista stora omändringen var att sätt suggor i burar. Vi var iväg till Västervikstrakten och såg och köpte burar och ändrade hela stallet för detta och hade som mest ett 50-tal suggor. När dess burar senare några år efter såldes på auktionen fick vi mer betalt för dem än vad vi hade gett för dem som nya. Suggorna tog vi ur den egna produktionen och var rädda att få in sjukdomar genom inköp. En gång kom Nenne och såg en bra kull hos en sugga och då tyckte han att det var en sugga som "hette duga" och så döptes hon till Duga varför de flesta suggorna som vi hade och var avkomlingar denna sugga hette Duga 301 - 302 - 412 - osv.

Suggor och smågrisar.

Den sista stora omläggningen var att gå in för suggor och föda upp smågrisar som såldes till Dalby Svinfarm i Dalby. Suggorna stod i burar vid grisningen, men hade mera frihet mellan grisningarna. Som mest hade vi 50 suggor och det blev 2 grisningar i veckan och det började visa sig ett resultat, men tyvärr inte så stort som hade behövts.

Örnahus.

Vi köpte till den lilla gården Örnahus som låg vid infarten och slog ihop den med Kvarnbrodda och fick då Kvarnbrodda 1:2 och en 10 tunnland jord till, men den var mest lämpad som betesmark men logen gjordes om till maskinhall (dålig) för små maskiner. Husen såldes sedan till John och Ulle Matiason, som byggde om och rustade upp, planterade massa träd och gav det en extriör som det ser ut nu. Sedan byggde vi ett öppet lider uppe vid Långager där Golfklubben nu har sin maskinhall.

Allt detta hände under åren 1955 - 1968, lite varje år som var ett försök att finna den rätta vägen. Under tiden hade vi många glädjeärenden och bedrävelser. Vi fick åka till Cyssan i Göteborg och få hjälp med pengar och det var efter sådana besök som vi måste bryta kontraktet med Majorens och lösa ut dom, för att vi skulle bli ensam ägare och helt själv kunna bestämma inriktningen. Det var sega förhandlingar och en del split.

Vi skall försöka att här relatera episoder och händelser som kan vara av intresse för läsaren att taga del av.

Familjen hade utökas efter hand.

Vi hade flyttat ut med två barn Lotta och Anders och 1957 kom Henrik (Nils Henrik Gilius), och när det var tid att alla skulle försvinna till skolan ansåg vi att det var tid för en till och Olle (Olof Christian Gilius) kom 1963. Det var nu en stor familj och det gällde att hålla det flytande.

Hundar.

Från Sånekullevägen hade vi med oss taxen Troll som vi hade skaffat redan 1951, och som var som en riktig tax med egen vilja. Hon fick valpar och vi behöll Lillan och en valp, Lotta, tog Pelle och Motti i Wäxjö hand om. Lillan blev ihjälbiten av Nennes schäfer Doll.

Strax efter vi hade flyttat till Kvarnbrodda hade Broder Hugo och Greta beslutat om import av en för Sverige ny ras Berner Sennen och frågade om vi ville vara med och ta en hanhund. Det ville vi men det var 6 månaders karantän och sedan kom en stor lufsig björn som lade sig på golvet och lät barnen göra vad som helst med sig. Det var ett stort och vackert exemplar och var mycket tillgiven och vaktade snart barnen. Vid ett tillfälle då gässen anföll Anders kom Ajax och räddade honom och jagade bort gässen. Vid ett annat tillfälle när Lotta hade tänkt flytta hemifrån och tog en barnvagn och rullade uppför vägen kom Ajax efter och när han tyckte att det räckte ställde han sig för henne och lät henne inte gå längre, och så tröttnade Lotta på rymningen och återvände hem.

Senare lärde sig Troll och Ajax att jaga höns genom att Troll gick in i hönshuset och skrämde ut höns som Ajax klapp när de kom ut. Det var mindre roligt och så fick bli att han blev bunden. När Ajax blev en fem sex år började han bli strakbent och halt och blev mer och mer svår att hankas med, och när han måste hjälpas för att resa sig var det tid att inte låta honom lida mer.

Andra hundar som vi hade var strävåriga taxen Smulan, som vi fick av Hugo och Greta, som ersatte Troll och så fick vi en Berner Sennen till som hette Zita, som ersättning för beteckning Hon började ge sig på att bita får, så det gick inte att ha henne kvar. Så skaffade vi en grå pudel Petit, som var dum. Henrik tog henne i pälsen och bar henne som en väska och hon skrek. Mamma räddade hunden men två minuter efter var hon där igen och Henrik bar och hunden skrek. Petit betäcktes och födde en valp och det blev Peter, som en piga fick ta med sig när hon slutade. När Lotta var 15 - 16 år ville hon ha en egen hund och så började vi med Cavaljer King Charles spaniel. Hennes hette Lizzie och när Lotta flyttade hemifrån skaffade vi Frida, som hängde med långt in på 80-talet, men då hade vi flyttat in till Lund.

Zethraeus hade också hundar. Det började med en Engelsk setter Cherry, som gick i lina på gårdsplanen. Sedan blev det taxen Topsy.

Katter.

Katter hade vi i stallet och gjorde allt för att behålla dom där. Vi fick ner en gravid katta från Wäxjö som hade haft ihop det med Landshövdingens hankatt, och vi tyckte att det skulle vara Landshövdingens affär, men den kom till oss och födde sina kellingar i knäet på Lis. Hon var ej förtjust.

Hästar.

När vi började på Kvarnbrodda skulle vi ha häst, och det blev en brun vallack som hette _____. Det var en istadig sak som gjorde precis som den själv ville. Vi försökte både rida och köra i skogen med den men utan större framgång. Den såldes snart till en åkare i Malmö, som hade bekymmer med honom också, och ville att köpet skulle gå tillbaka, men det lyckades vi avstyra.

Sedan fick barnen av Farbror Carl en Shetlandsponny som fick namnet Petit-two. Storförtjusning bland barnen och en dag när hon gick på bete på Ängarna hade hon fött ett föl. Ingen visste att hon var dräktig, allra minst säljaren, som blev rätt sur för hade han vetat det hade det varit ett annat pris. Fölet fick namnet Petitess. Vi lastade Petit-two och fölet i Volvo Duetten och for till Mary Stewens på Torne och fick ponnyn betäckt igen och det resulterade i ett hingstföl som fick heta Peter. Sedan avslutade vi hästepoken och sålde dessa ty intresset från barnen var ej så stort.

Inre undersökning av grisar.

En av de första grisningar som vi hade så hade suggan fött en kulting men hade svårt att få ut flera. Bertil Homgren och jag fick ju hjälpa henne och vi tog en ramlösa och blandade i kloramin för att desinfektera och gav henne en spolning och sedan stack jag in handen och armen och drog ut ett antal döda smågrisar. Jag har senare fått reda på att detta inte går utan döda grisar måste tagas med tång, men det visste inte jag och suggan då så det gick. Hon överlevde och blev en god moder för många kullar efter detta.

De sista åren då vi hade många suggor och det var flera som skulle grisa under natten hände det att Lis och jag tog en korg med grogg och så radion och satte oss ute i stallet och passade grisningarna. Annars var det att sätta väckarklockan och gå upp några gånger på natten och se om djuren. Detta var mest när det gällde gyttor, när det gällde äldre suggor klarade de det hela själv i allmänhet.

Grannar och samarbete.

I detta sammanhang vill jag säga att det var underbart med den hjälp och sammanhållning som man hade med grannarna Helgot Bengtsson, Emil Nygren, Emil Jönsson och andra och kunde kalla på hjälp då det rörde sig om kalvningar som blev lite mera kompliserade. Man kunde ringa vilken tid på dygnet som helst och fick hjälp men man fick vara beredd på att ställa upp för motsvarande då de behövde hjälp. Här vill jag nämna att jag

blev kallad till grannen Fridolf Lindkvist en gång fram på 70 talet för han visste att jag kunde gå in bakvägen i en ko och lägga benen tillrätta på en kalv som inte låg rätt. Det lyckades och jag var stolt.

Seminören.

Här måste berättas en historia om seminören. Vi hade första året mycket primitivt då stallarna var under ombyggnad och vid ett tillfälle då vi hade kallat på seminören, hade vi bundit upp en ko ute vid ett träd och som det var första gången som vi skulle ha seminören var vi inte insatta i rutinerna. Han kom och Lis kom ut och skulle hjälpa till, och blev tillsagd att hålla upp svansen men kon var ej heller van vid rutinerna och bråkade varför en hantverkare tillkallades (Mårten, snickare). Det blev inte någon större bättring på ordningen, men proceduren blev upprörd under seminörens småsvärande. För att vis sitt oberoende backade kon och sket en saftig stor blaga mitt i seminörens låda med massor av provrör och små hål och rör. Seminören som var chefen för Seminstationen. svor högt och lovade att aldrig återkomma till detta stället. Det gjorde han senare men det tog nog några år innan han vågade sig tillbaka.

Förhinder att komma till skolan.

Vägen från landsvägen och upp som var 1852 meter (ensjömil) och var mycket smal utan diken och feldoserad och kunde vid källossning vara ofarbar. Snöoväder var dock det värsta och förekom rätt ofta och det var stopp på vägen. Det var då bara att avvakta tills vädret hade lagt sig och sedan på med utrustningen och plöja upp och få det farbart igen. Våra barns förtjusning då vi väckte dem på morgonen och sa att det inte gick att komma till skolan var fantastisk. De hoppade ur sängen och var snart ut och lekte i snön.

Pigor.

När vi flyttade ut hade vi förutvarande ägaren dotter Elsa till hjälp och hennes lillasyster. Det blev inte långvarigt, och så gällde det att få nya och det gick bra att annonsera och få svar, men vad var det för typer vi fick, en del var bra men en del var hopplösa. *Här får Lis överta.*

Jular

Vid alla jular var ju familjen inställd på att samlas, och det blev så att vart annat år kom pojkarna (Pelle och Nenne) och vart annat år kom flickorna (Britt och Aje) men Britt och hennes familj var där alla år ändå. Det blev nog mellan 15 -25 personer med barn, och blev verkligen stora och treviga familjehögtidligheter. Dessa står fortfarande i våra barn minnen som verklig jular. När vi hade sett Kalle Anka skulle korna mjölkas och alla spisar sättas på i trakten och då gick strömmen.(Detta tills vi fick en ny transformator) Gasol och utmjölkkningsaggregat fick tagas till och så

småningom kom strömmen tillbaka och maten kunde ordnas. Tomten kom ibland genom skogen och det var snö och verkligt jullikt. Maten åt (det gick åt en hel liter var gång man sade skål)och så var det tid för julklappsutdelning som tog lång tid och var sällan slut förrän fram mot 11 - 12 tiden. Sedan följde juldagarna och barnen lekte med sina kusiner och hade mycket kul. Ibland stannade gästerna över nyår också.

Midsomrar

Alla tillfällen till att fira togs väl vara på. Såväl påsk som pingst men framför midsommar var en stor högtid som när man bor så fritt ute på landet måste firas. Det gjordes också rejält och vi höll på till solen hade gått upp, och mötte soluppgången på toppen och när vi en gång gick ner därifrån stod alla ungdjuren i sin inhägnad och tittade förvånat på oss varför vi talade om för dem att vi höll korum för dem.

Några år kunde vi köpa kräftor från Sövde som just hade börjat att fiska och fick kräftor "stora som humrar" och det för priser som var humana. Ostron hade vi en adress i Bohuslän, Karlsson i Klätta, som vi kunde ringa och beställa (Stora 75 öre eller små 50 öre, problemet var att frakten var dyrast, så det gällde att inte ta för lite). De trodde att vi var någon restaurang och vi fick räkning vid månades slut. Ja vi gjorde allt för att leva livets glada dagar.

Dunkgömme och annat.

Däribland ingick att göra utflykter på toppen med kaffe och punch och leka dunkgömme med barnen då det skymde. Detta gjorde vi mest med familjen Ramsgård som vi hade lärt känna under 50 talet och som blev våra bästa vänner och sedan hade mycket umgänge med, bland annat med kortspel och resor.

Kommunala uppdrag.

Veberöd var när vi flyttade dit en liten kommun med knappt 2000 innevånare, men trivsamt. Allas uppmärksamhet riktades på de konstiga folket som flyttade in på Kvarnbrodda. El-Andersson i Veberöd som var väl insyltad i politiken fann att mina sympatier politiskt låg åt högerhållet, och så började mitt politiska liv. Det hade byggts en simbassäng i Veberöd och som det förmodligen inte fanns så många som var simkunniga i samhället blev jag invald i Simbadstyrelsen. Denna omändrades sedan till Fritidsnämnden och där var vännen Claes Ramsgård den ledande kraften. Det intressanta i den nämnden var att man hade inte någon känsla för de olika partierna i nämnden utan alla beslut gick i andan "kommunens väl".

När barnen började skolan var det tid för Skolstyrelsen, och där var jag med då det skulle ordnas med skolmåltidslokal. Jag fick resa runt med

Rektor O. Allan Lindskog och ordförande _____ Nilsson och se på olika barnbespisningar. Min största uppgift var nog att köra gubbarna med bilen. Hur vi än skulle åka lyckades de komma på en färja till Danmark fram och tillbaka. En gång när ett av barnen hörde att jag skulle åka på en sådan studieresa sa detta intelligenta barn "Pappa köp en Tobelrone till mej.". Vi var avslöjade.

Ett slag var jag även invald i såväl Kommunfullmäktige som Kyrkofullmäktie. Det var lärorikt att se hur det gick till i sådant. Jag reagerade mot att utgifter som kommunen fick av statsmedel var det ingen sparsamhet med, medan kommunala medel snålades det med. Mina insatser som politiker var mycket små och betydelselösa.

Scouter och Loppmarknad.

Veberöds Scoutkår tog Claes Ramsgård hand om så var det tid för Loppmarknad där vi under många år var engagerade och där det lyckades att med mycket idiomatiskt och roligt arbete få ihop till en reparation och tillbyggnad av scoutstugan. Alla barnen var med i scouterna och lärde sig nog en hel del på det. Lotta har fortsatt och är fortfarande engagerad i rörelsen men nu i Dalby.

Vi måste hitta på något annat.

Det var en ständig jakt på att finna nya saker att tjäna pengar på. Bl a försökte vi med chinchilla. Men det var inget att bygga på. Tittade på min-kuppfödning men avtog det från början.

Vad kunde en så vacker bit av Skånsk natur användas till ? Det var vid den tiden vanligt att plantera gran, men det tyckte vi skulle vara ett helgerån på den vackra naturen, hästar och pensionatsrörelse var andra tankar. Nackdelen var den långa infartsvägen, och det något ensliga läget. Något som hade varit med i funderingarna länge var golf. Lis och jag hade funderingar på att börja spela golf, men vi ville att barnen skulle bli lite större innan vi började, men så hände något vid Anders och Lottas konfirmationsmiddag, Juli 1968, som kom att ändra hela vårt liv, men det är värt ett eget kapitel.

Nils G. Hammar. 3.

Kapitel 3. Golftiden på Kvarnbrodda. 1968 - 1978. och LAGK 1974 - 1992 och sedan pensionen.

Här börjar jag med några samlade tankar som jag skrev ner 1974 och som användes av RÅGK i en tidning vid 25-årsjubileet 1993. Där har gjorts vissa tillägg.

RÅGK och tillblivelsen.

Under slutet av 60-talet då lantbruket hade det svårt med "Smörberg, fläskberg" och överproduktion av livsmedel för egen konsumtion i Sverige, var priserna hårt pressade och mycket beroende av exportförluster. Som jag var "bonne" på gården Kvarnbrodda 2:1, och hade det svårt att få debet och kredit att gå ihop, kretsade mina tankar vad det skulle bli av gården när jag slutade.

Jorden är god men kuperad och stenig och arronderingen dålig. Den odlade arealen var c:a 80 tld, var också lite liten för att stå sig i konkurrensen med mekaniserade lantbruk. Jag hade några år tidigare specialiserat mig på smågrisuppfödning och hade 1968 50 st modersuggor som stod i boxar och grisade regelbundet. Detta var en lyckad satsning.

Jag var, trots av att jag bott där sedan 1955, fascinerad av den vackra och omväxlande naturen, och tyckte att värsta som kunde hända var att gården blev en skogsgård med granplantering, som var vid den tiden var en allmän företelse.

Våra (min hustru Lis och jag) funderingar gick i många riktningar, som herrgårdspensionat med ridning, fritidsområde med olika aktiviteter.

Vi hade en svåger som spelade golf och vi hade sagt att vi skulle börja spela golf när barnen tog lite mindre av vår tid. Golftanken grodde.

Vid Lotta och Anders konfirmation i juli 1968 efter middagen var vi några vänner som talade och resonerade om golfbanor. Det var Claes och Birgitta Ramsgård, Doktor Ringberg i Skurup, "Majorens", Ingrid och Nenne, Pelle och Motti, Britt och Bertil och Lis och jag. Vi kom till att en undersökning av förutsättningen skulle göras. Vi hade hört att en god vän till oss, kommunalpolitiker i Skurup, Per Sjödin, hade resonerat om en golfbana i trakten så jag tog kontakt med honom. Han var intresserad av golfbana i trakten, men sa att det var i fel kommun.

Vi tog kontakt med Lars Tedrup på SGF:s bansektion, som jag hade haft lite kontakt med tidigare genom Hushållningssällskapet och skördeuppskattningar. Vi gick över marken med honom och han fann den mycket attraktiv, men två problem kunde förutses, stenriktedom och naturligt vatten. Vi kopplade in Vattenbyggnadsbyrån, som hjälpte oss med div ansökningar bl.a till Lantbruksnämnden för att få tillstånd till att lägga ner jordbruket. Vi tog fram kartmaterial och ritade upp en möjlig sträckning av en bana, mest för att visa möjligheten fanns att lägga en 18-hålsbana inom området.

Vi annonserade och kallade till ett informationsmöte på Östarp den 30 nov 1968. Ett 50-tal intresserade kom och vi visade vårt material med bilder och kartor och beskrivning av den tilltänkta banan, och det bildades en arbetsgrupp med interimsstyrelse.

Vårt nästa steg var att kontakta Douglas Brasier, banarkitekt och tränare på Åtvidabergs Golfklubb. Vi gick över marken grundligt med honom och han var mycket förtjust och såg stora möjligheter att göra en attraktiv bana av denna "råmark". Han tog våra ritningar och skisser och for hem och funderade, och några några veckor senare hade vi ett första förslag.

Douglas var nere ytterligare några gånger under hösten och våren och sedan fick vi en skiss som i princip har följts tills i dag.

Jag glömmer aldrig den förargliga min Douglas visade när han fann lösningen med korthålet 17, med bäcken som skär diagonalt över fairway. Området var då skogbevuxet. Genom att lägga greenen där öppnade vi upp en utsikt över det mycket vackra naturreservatet Kulturens fjälad, Humlarödshus. Hålet gick sedan under arbetsnamnet "Douglas devel".

18:de utslaget studerade vi mycket ingående med en placering just när man kom över bäcken efter 17:de. Det skulle bli ett lång hål och blint från tee. Då slog mig tanken varför inte lägga tee på vallen vid dammen och därmed blanda in lite mera vatten i spelet. Visserligen fick vi en längre promenad mellan 17 och 18 och hålet blev kortare men detta accepterades och så blev bestämt. Analogt kallades hålet "Hammars hell"

På samma sätt diskuterades alla green - och teeplaceringar och fairwaysträckningar.

Det var en fantastisk upplevelse att få arbeta med Douglas Brasier och gå runt på denna råmark med skog och backar, gärdesgårdar och öppna fält och få fram en vision av hur en bana skulle se ut.

Vad beträffande anläggningen beslöts mest naturliga att vi skulle börja med de anläggningsmässigt billigaste hålen 16, 17 och 18 och hålen 1-6.

Under hösten 68 och våren 69 hade vi täta möten för att bestämma den ekonomiska planeringen. Grunden var att 10 man skrev på borgen på en checkkredit på 125.000:-. Vi var från början lovade en kredit på 250,000:- men råddes av en bankman (Roos, Skånska Banken) att först taga ut 125.000:- och sedan utöka med resterande 125.000:-. Detta kunde ju låta förnuftigt just då, men när vi ville ha resten av, den vi tyckte, beviljade

krediten var det "njet". Hårda kreditrestriktioner. Dessutom skulle alla checkkrediter skäras ner med 20%. Detta var ett hårt slag för oss och höll på att sätta oss på pottan. Saken blev inte bättre av att vår kassör Gert Liedhol förskingrade 35.000:- som gjorde att hela styrelsen fick avgå.

Det blev hårda bud med utdragna krediter och sparsamhet, men med inkommande andelar och avgifter och mycket ideellt arbete av medlemmar gick det att lösa.

Det var en fantastisk tid att arbeta med detta och möta den entusiasm som mötte oss från medlemmarna. Betänk att vi kunde komma igång och spela på 9 hål för ungefär 150.000:-.

Ja, så skrev jag om tillkomsten av RÅGK, och det var väl något åt det hållet med en hel del bekymmer och glädjeämnen. Mycket sonderingar med leverantörer och entreprenörer. Till slut var det klart med Perrot Bevattningsanläggning för 9 hål med hydragisk automatik, kostnad ca 30.000:- för all material, Nils Persson och jag skulle lägga ner den. En entreprenör Dahlgren fick greenbyggnaden och Nils och jag skulle ordna fairway, och förbereda dem för sådd. Det var mycket stenblockning. Vi sådde fairways och ruffar.

Anläggning av golfbana.

Entreprenören Dahlgren var en nitlott. Han och hans jobbare ägnade en stor del av dagen att spela kort, och hade inte någon känsla för varken golf eller hantverk. De blev dock färdiga med greenerna och de såddes och kom upp.

Bevattningen fick vi ner mycket bra och vid provkörning hade vi inte en enda läcka och bara ett stopp för smuts i ledningarna. Pumphuset byggdes av grannen Fridolf Lindkvist. För att få tillräckligt med vatten borrades en borra uppe vid gölen vid 4-an och 5-an som fick gå dyngnet runt och gav vatten till green- och teebevattning.

På "Kroken" hade vi haft vall och den hade vi klippt ner till övningsfält och där hade vi även några provisoriska hål som vi gick runt och spelade på, och där var stor aktivitet. Det kom nya medlemmar efter hand och svinstallet byggdes om till klubbhus, där man kunde få kaffe och smörgås och någon enklare mat också. Ja det jobbades på alla fronter och det var arbetsglädje. Nu var det bara att vänta på att banan skulle bli färdig för att tagas i bruk och det gjorde vi _____. ? Nils Persson kunde nu ta hand om skötseln av det löpande på banan.

Mätning av golfbanor för SGF.

Men nu var det inte plats för mig på klubben så jag fick hitta på annat arbete. Hade goda kontakter med SGF Bansektion och Lars Tedrup så jag fick resa runt och kontrollmätta golfbanor. Det var ett intressant och lärorikt jobb. Jag hann med ett 50 tal banor. Jobbade några månader med en båtförsäljare Bengt Holm och höll på med installationer och leveranser för honom, men det var ett tillfälligt jobb.

Greenlux och bevattningar och gräsmattor. .

Jag fick kontakt med firman Greenlux, och Stig Lind, ett Elektroluxföretag som hade börjat sälja golfmaskiner och bevattningar, och där var jag med och offerera och lägga ner bevattning på Bokskogen med fairwaybevattning, och även den elektriska installationen på Lunds Akademiska GK:s greenbevattning. Sedan fick jag leta upp och starta en anläggning för produktion av färdiga gräsmattor, för Greenlux. Det kom igång i Ilstorp, och så fick jag tag på en bra man, Karl Erik Olsson, som skötte det så bra att jag blev överflödigt där. Greenlux gick ej så bra som Werten ville och det blev nerläggning och så var jag arbetslös.

Lunds Akademiska Golfklubb.

Så kom min stor chans. Lunds Akademiska Golfklubb annonserade efter intendent, och jag sökte det på hösten 1973, men så fick jag svar att det var tillsatt av annan person, och det var ju sorgligt.

De hade anställt en pensionerad major Zetterlöv, som ville införa militär diceplin, och gjort upp ett kontrakt med honom där han skulle pendla mellan Spanien och klubben, och det höll inte länge, så han slutade den förste april, och i mitten av april fick jag en förfrågan om jag fortfarande var intresserad av jobbet och det var jag. Intervju av styrelsen och en runda golf och det gick bra och den 22 kunde jag börja under ledning av den gamle intendenten Ahlrot under en vecka. och den **1 maj 1974** var jag ensam på täppan.

LAGK.

Det var en utmaning. Det jag var mest rädd för var bokföringen men där hade jag god hjälp av en god kassör. Tävlingskommitteens ordförande hade alla tävlingspropositioner färdiga för sommaren då han försvann till Spanien för sommaren. Tävlingsledarna var väl timmade och det gick bra. Jag kom bra överens med medlemmar och försökte lära mig namnen på de som var mest frekventa och kom på god fot med dem. Jag hade gott stöd av styrelsen då speciellt av ordföranden Jonte Dymling.

Vi hade en starkt alkoholiserad jobbare på klubben och en lördag kom han inte och klippte greenerna på morgonen och som detta inte var något främmande för mig var jag där och fick ordnat detta. Detta imponerade på

många av styrelsen och medlemmarna. Samarbetet gick bra och jag lärde mig mer och mer av alla rutiner och efter några år var det mig som folk frågade hur det skulle vara.

RÅGK snuvar oss.

Vi bodde kvar på Kvarnbrodda till hösten 1978 då vi hade sålt huset till RÅGK, det skulle bara bli ett andra årsmötesbeslut om att de skulle överta husen och göra om dem till klubbhus, men se där var en oppositionsgrupp som ville bygga ett nytt klubbhus och de fick mötet med sig och fick köpet upphävt och så satt vi med två hus med amorteringar, räntor och uppvärmning över en mycket kall och snöig vinter. I början av sommaren kunde vi sälja huset till MIL-Gården som skulle göra det till konferanshotell och har nu 18 rum med 27 bäddar plus olika konferansrum och samlingsrum, men vi förlorade 100.000:- på detta plus räntorna och andra kostnader. Sedan dess har vi inte varit vidare goda vänner med styrelsen i RÅGK, men nu är det nya namn där så det är bättre nu.

Till Grönegatan 36.

Det var skönt att flytta till staden Lund och få kortare väg till arbetet, och man kunde åka ut och titta till klubben en stund även över lördagar och söndagar. Jag har försökt att arbeta mellan 9 - 5 vardagar och titta till på lör- och söndagar mella 10 - 13 (14) något beroende av om det har varit tävlingledare där som har kunnat svara i telefon och svara på enklare frågor eller be dem återkomma då jag var där. Efter hand började Lis hjälpa mig först på timpeng och senare på månadslön och det hjälpte för det blev mer och mer att göra,. Medlemsantalet ökade så småningom från 700 - 1100 och det blev reverser och annat. Vi fick ta hand om mer och mer av tävlingsverksamheten med scorekort och lottning. 198__ fick vi data för medlemmar och bokföring, efter vissa misslyckade försök från SGF att ordna något gemensamt för alla golfklubbar i Sverige. Det var en stor lättnad både för att hålla reda på medlemmar och för lottning till tävlingar och inte minst för bokföringen. I dag skulle man inte kunna tänka sig att vara utan detta hjälpmedel.

Hemmakontor på vintern.

Vi kom överens med styrelsen om att vi flyttade kontoret hem till Grönegatan efter Jopas och flytta ut igen när våren kom, och det var mycket skönt att på så sätt få dela upp året i två olika perioder.

GAF.

Ett mycket bra initiativ var att bilda GAF (Golf Administratörens Förening) och då dessa ihop med SGF började med kurser för administrativ personal och där fick information om nytt i golfvärlden och SGF och vi fick träffa

andra yrkesbröder och systrar och höra om deras bekymmer och glädjeämnen. Vi fick vidgade vyer och mera kunskaper.

Pension efter 17 år på LAGK.

Åren gick fort och här kände vi att vi hade kommit på rätt plats i livet. Men 1991 till nyår var det tid att gå i pension för mig, och Lis ville då inte stanna kvar som en relik så vi gjorde gemensam sak och avgick på en gång offesiellt den 31 december 1991, fast jag fortsatte med att göra bokslutet som var färdigt den 20 jan. 92. och sedan drog vi oss tillbaka, och har inte lagt oss i något där ute även om det har varit en hel del klagomål på de som tagit över.

I stort vill vi säga att det har varit lyckliga och roliga år, människor är alltid trevligare på sin fritid än när de arbetar och skall tjäna pengar. Vi har fått många vänner bland medlemmarna och träffar alltid någon när vi går en runda i stan.

Så var det tid att minska bostaden och vi beslöt att sälja Grönegatan och en optimistisk mäklare sa att det skulle vara en snabb affär, men det visade sig att så inte var fallet. Först gick han ut med för högt pris från början och sedan var vi i en period av fallande villapriser, och 1991 - 1992 års fastighetskris. Vi trodde på mäklaren och så hittade vi ett för oss lämpligt hus på Blekingevägen (något i största laget har vi kommit underfund med nu), men vi köpte det och lånade pengar 1,700,000:- av banken, det var bara för någon månad trodde vi. Men där satt vi i rävsaxen igen.

Efter tre fyra månader bytte vi mäklare till Rolf Hettinger. Det var ingen som ville ha vårt hus till det priset och det dröjde ända till maj 1992 innan där kom en köpare som var villig att ge oss 2,200,000:- för huset, det var en rätt stor besvikelse då vi från början hade tänkt oss något på 3 milj, men det gick inte att vänta längre, och så skrevs kontrakt och den 1 juli övertogs Grönegatan av tillträdaren Bengt Sahberg, och vi kunde betala det mesta av skulden till banken.

Blekingevägen 8.

Första veckorna i juni hjälpte våra barn oss att riva en vägg och lägga golv och måla samt bygga om lite i köket och den 6 -7 juni kunde vi flytta. Våra ungar och deras partner gjorde ett utomordentligt arbete. Det var mycket smått och gott att ordna till och fram mot jul 1992 var vi färdiga med källaren också, och så att vi kunde fira jul med alla barn och barnbarn.

Nu bor vi här på Blekingevägen 8 med en magnolia vid ingången och bredvid mig där jag nu sitter på andra våningen och skriver detta och sammanfatta livet och trivs aldeles utmärkt och vi ägnar oss åt våra hobbies,

Lis stickar och syr och jag har skaffat data och har renskrivit min Fars dagböcker och skrivit denna redogörelse och har en del andra projekt på gång, såsom att ordna fotografier och ordna frimärken. Trädgården är inte så tacksam som den var på Grönegatan, här är en mycket tung lerjord och den får nog läggas om till mera lättskött och jag får inskränka på mina ambitioner med clematis. Vidare är vi öppna för att taga hand om barnbarn då föräldrarna är i behov av sådan passning. Förutom detta har vi mycket roligt varje dag då vi skall laga mat, och taga hand om Tica vårt nya tillskott i hundparken.